

İDARİ COĞRAFYA

KONU 1: İDARİ COĞRAFYA NEDİR? KONUSU, ÖNEMİ VE PERSPEKTİFİ

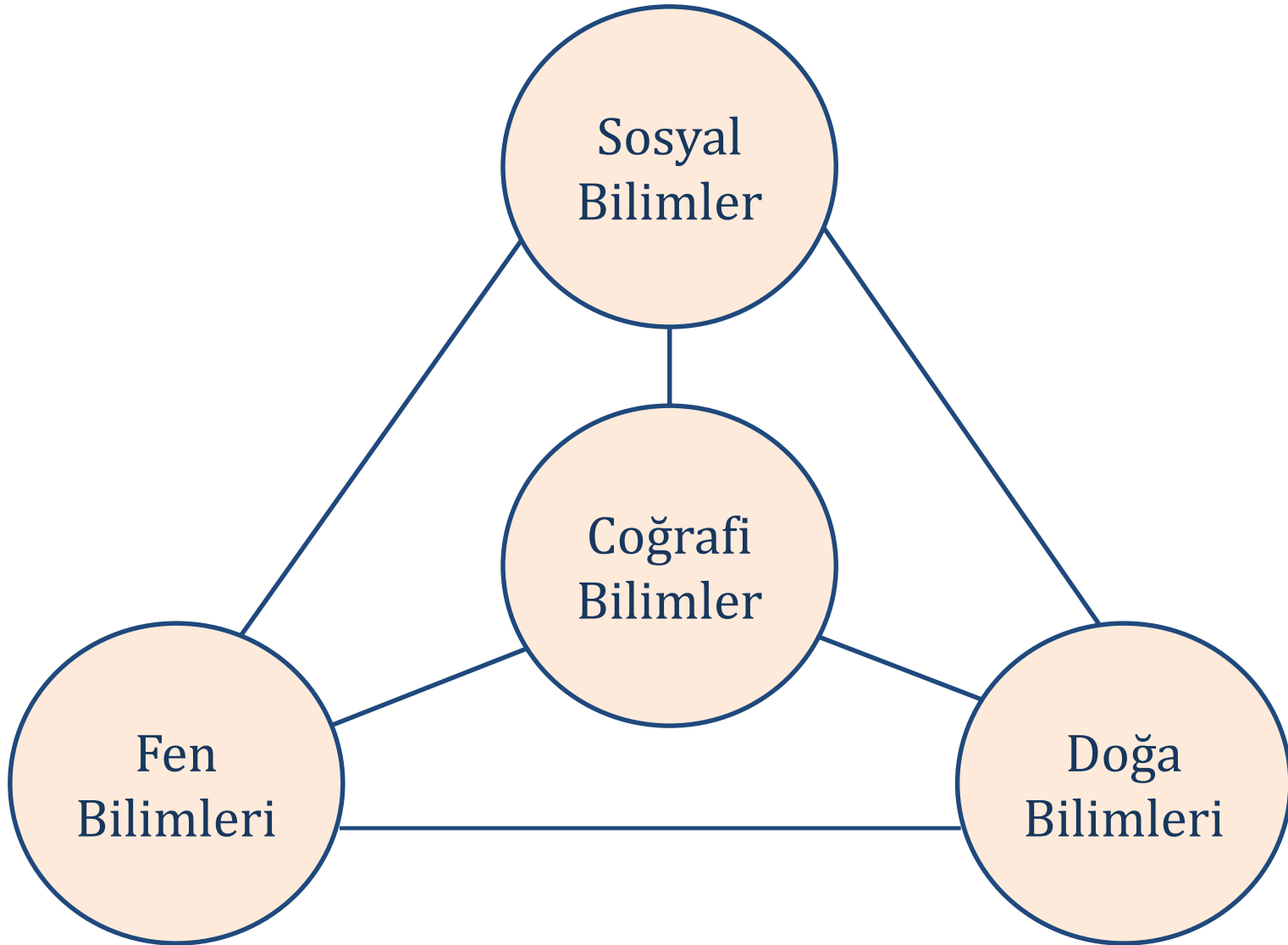
Dersin İçeriği:

- ✓ Coğrafya Nedir?
- ✓ Yönetim Nedir?
- ✓ İdari Coğrafya Nedir?
- ✓ İdari Coğrafyanın Konusu, İnceleme Alanları Nedir?
- ✓ İdari Coğrafyanın Perspektifi Nedir?

❖ Coğrafya Nedir?

- Coğrafya insan ile doğal ortam arasındaki ilişkileri karşılaştırma, nedensellik, ilişki kurma ve dağılış gibi ilkelere bağlı kalarak inceleyen ve sonuçlarını sentez halinde koyan bir bilimler topluluğudur.
- İnsan ile mekan arasındaki ilişkiler coğrafyanın temel inceleme alanıdır.
- Coğrafya, pek çok bilim dalını bünyesinde barındırmaktadır (Jeomorfoloji, Klimatoloji, Biyocoğrafya, Hidroğrafya, Beşeri Coğrafya, Ekonomik Coğrafya, Kültür Coğrafyası, Sağlık Coğrafyası, Turizm Coğrafyası, Tarihi Coğrafya gibi).
- Pek çok bilim dalı ile de disiplinler arası yakın ilişki içerisindedir.

❖ **Coğrafya Nedir?**

❖ Coğrafya ve Yönetim

- Coğrafya, insan ile mekânı birlikte ele alan çok disiplinli bir bilim iken,
- İdare veya yönetim ise mekânlardan en verimli şekilde yararlanmak için gereken yönetim organizasyonudur.

❖ Coğrafya ve Yönetim

❖ YÖNETİM

- Yönetim, çok yönlü bir kavramdır. Dolayısıyla farklı disiplinlerde çeşitli biçimlerde tanımlanmaktadır.
- Yönetim kavramı, “**sevk ve idare**”, “**örgüt**”, “**idari sistem**” gibi farklı anlamlara karşılayacak şekilde kullanılmaktadır. (Eryılmaz, 2011:3). Ayrıca yönetim olgusu, hem devletin örgütleyici faaliyetlerini hem de bu faaliyetleri yerine getiren makineyi adlandırmak üzere kullanılır (Fişek, 2005:31).
- Kaynak israfına izin vermeden en az para, malzeme, insan gücü, zaman ve yer kullanarak işlerin daha basit, daha ucuz ve daha iyi yapılması yönünden hedeflerin gerçekleştirilmesi, yönetimin temel amacını oluşturmaktadır (Özçağlar, 2015:18).

❖ Yönetmel Coğrafya ve Çalışma Alanları

- *İdari coğrafya*, sosyal coğrafyanın bir dalı olarak, uluslararası platformlarda siyasi nitelik taşıyan devletlerin egemenlikleri altındaki ülke arazilerinin yönetimiyle ilgili esasları coğrafi ortamla ilişkili olarak ele alan bir disiplindir (Özçağlar, 2014:121).
- İdari coğrafya, 1980'li yıllarda siyasi coğrafyanın bir alt dalı olarak görülmekte ve ülkelerin alt bölümlenmesindeki coğrafi çalışmalara odaklanan bir disiplin olarak tanımlanmaktaydı (Sevrin, 1985:72).
- Devletlerin egemenliği altındaki coğrafi mekânların hiyerarşik bir düzende sistematik olarak bölümlenmesiyle "idari alanlar" elde edilmektedir. İdari organizasyon kapsamında elde edilen bu idari alanlar ve onların yönetimi idari yer almaktadır.
- İdari coğrafya, gerek devletlerin egemenliği altındaki mevcut idari yapı gerekse yapılacak/yapılması gereken idari düzenlemelerin coğrafi ilişkisini ele almakta, coğrafi yapıya uygunluğunu incelemekte, yapılacak olan düzenlemelere ışık tutmaktadır.

❖ Dünya'da Yönetmel Coğrafya

➤ Dünya'da yönetmel coğrafya alanında yapılmış önemli çalışmalara özellikle **İngiltere, ABD, Almanya, Sovyet Rusya, Hindistan ve Avustralya'da** rastlanılmaktadır.

➤ Bunlardan birkaçı şu şekildedir:

- **H.J.E. Peake** (1930), Geographical aspects of administrative areas. *Geography*, 15: 531-46.
Yazar bu çalışmasında İngiltere'nin yönetmel alanlarını ve yerleşmelerini coğrafi bir bakış açısıyla ele almıştır.
- Bölgesel planlama çalışmaları için Birleşik Krallığın yönetmel bölünüş haritalarını 1919'da **C.B. Fawcett**, 1942'de **E.G.R. Taylor**, 1948'de **E.W. Gilbert** hazırlamıştır.
- **T.W. Freeman** (1968), İngiltere ve Wales'in 1830-1968 dönemindeki yerel yönetim alanları üzerine çalışmıştır. **C. Richardson** (1970), İngiltere'deki Bradford şehrinin yönetim bölgeleri üzerine bir yönetmel coğrafya araştırması yapmıştır.

❖ Dünya'da Yönetsel Coğrafya

- Amerikan Coğrafyacılar Birliği adına 1972 yılında bir çalışma yapan **B.H. Massam**, "*Yönetsel Sistemlerin Mekânsal Yapısı*" nı incelemiştir.
- Buna benzer bir çalışma da 1953 yılında Alman Coğrafyacı **Hottes** tarafından yapılmış ve "*Gummersbach'ta Yönetsel Alan Reformu*" adlı bir eser ortaya koymuştur.
- 1989'da ABD Chicago Üniversitesinde **Marilyn April Dorn** *Costa Rica'nın yönetsel bölümlemesi* üzerine coğrafi bir eser yayınlamıştır.
- Yönetsel coğrafya konusunda Avrupa'da yapılmış en kapsamlı çalışmayı 1987 yılında Macaristan Bilimler Akademisi Bölgesel Araştırmalar Merkezi üyesi **Zoltan Hajdu** yapmıştır. *Macaristan'ın Yönetsel Bölünüşü ve Yönetsel Coğrafyası* (Administrative Division and Administrative Geography in Hungary) adını taşıyan bu çalışmada ayrıntılı bir şekilde konu bölümlemesi yapılmıştır.

❖ Dünya'da Yönetsel Coğrafya

- **Surya Kant**'ın 1988 yılında verdiği doktora tezi de idari coğrafya alanına önemli bir katkı sağlamıştır. *Administrative Geography of India* başlıklı tezinde Pakistan'ın Pencap eyaletinin idari yapısı ele alınmış ve coğrafi açıdan incelenmiştir.
- Avustralya'da 1980 yılında **J. Holmgren**'in yaptığı bir diğer çalışmada da idari ve siyasi coğrafya alanına katkı sağlamıştır.

❖ Dünya'da Yönetmel Coğrafya

- Dünya'daki coğrafya gelişimine paralel olarak idari (yönetmel) coğrafya da değişim göstermiş: 20. yüzyılın ortalarına doğru tasviri bir bilim anlayışından kurtularak teori, model üreten, analitik yaklaşımlar ortaya koyan bir bilim haline gelmiştir.
- 1980'li yıllarda daha önce de bahsedildiği üzere siyasi coğrafyanın bir alt dalı olarak kabul edilmiştir. Yapılan çalışmalarda ise daha çok ülkelerin yönetmel kademelenmesi üzerine odaklanılmıştır.
- Bu oluşum sürecinde, siyasi coğrafya, rasyonel coğrafi analiz ruhuyla devlet kalkınmasıyla ilgili kural ve düzenlemeleri ortaya koydu. Bu gelişim sırasında, siyasi coğrafyadan farklı bir kulvarda hareket eden **yönetmel coğrafya**, *yönetim organizasyonun uygulamada mekânsal etkilerini ortaya çıkarmak istemiş, teorik bilgiler ve tarihi çalışmalarda ışığında yönetmel bölünüşün coğrafi temellerini ortaya çıkarmaya başlamıştır* (Özçağlar, 2015:21).

❖ Türkiye'de Yönetmel Coğrafya

- Osmanlı'nın son dönemlerinde Türkiye'nin yönetmel coğrafyası hakkındaki bilgilere **vilayet salnamelerinden** erişilmektedir.
- Cumhuriyet döneminde Türkiye'nin yönetmel coğrafyası üzerine doğrudan yapılmış ilk bilimsel çalışma **Ord. Prof. Dr. Mehmet Besim Darkot**'a aittir.
  - Darkot, 1961 yılında yayınlanan "Türkiye'nin İdari Coğrafyası Üzerine Düşünceler" adlı makalesinde, idari coğrafyanın yeri ve önemine, ülkenin önceki dönemlerdeki idari coğrafya kapsamında yapılmış çalışmalarına, Cumhuriyet öncesinde ve sonrasında (1923-1960 döneminde) Türkiye'nin idari bölünüş yapısında ve meydana gelen değişikliklere yer vermiştir.

❖ Türkiye'de Yönetmel Coğrafya

- Türkiye'de yönetmel coğrafyada önemli çalışmalar yapan önemli bir diğer isim **Prof.Dr. Ali Özçağlar'dır.**
- 1996 yılında yayınlanan "Türkiye'nin İdari Coğrafyası Bakımından Köy, Bucak, İlçe, İl ve Belde *Kavramları Üzerine Düşünceler*" adlı makalesi ile öncelikle Türkiye'nin yönetmel coğrafyasına kavramsal açıdan yaklaşmıştır.
- Özçağlar, 1997 yılında yayınlanan "*Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler (Kasabalar-Şehirler)*" adlı kitabında belediye örgütlü yerleşmeleri dönemler halinde yönetmel fonksiyonlarına ve nüfus gruplarına sınıflandırarak coğrafi bölgelere göre dağılışlarını ele almıştır.

❖ Türkiye'de Yönetmel Coğrafya

➤ **Özçağlar**'ın yönetmel coğrafya konusundaki çalışmalarına 2005 yılında "*Türkiye'de Mülki İdare Bölümlerinin İdari Coğrafya Analizi*" makalesi eklenmiştir. Yazar bu makalesinde, yönetmel coğrafyanın coğrafi bilimler ve yönetim bilimleri içindeki yerini, araştırma konularını, Türkiye'deki uygulama alanlarını; mülk, ülke, devlet, mülki idare, mülki yönetim taksimatı kavramlarını; Türkiye'de mülki yönetim bölümlerinin temelini oluşturan yönetmel alanları (köy yönetmel alanları, kentsel yönetmel alanları, hazine arazilerini) ele aldıktan sonra Türkiye'deki mülki idare bölümlerinin (bucakların, ilçelerin, illerin) yönetmel coğrafya bakımından mekânsal analizini yapmıştır.

➤ 2017 yılında ise **Karabacak** ile birlikte yayınladıkları "Büyükşehir Belediyeli İllerle Birlikte Ortaya Çıkan Merkez İlçe ve İl Merkezi Sorunsalı" adlı makalede yapılan son yasal düzenlemelerle büyükşehir belediyeli ve büyükşehir belediyesiz olmak üzere iki farklı yapıya kavuşan iller ele alınmış, ortaya çıkan sorunlar irdelenmiştir.

❖ Türkiye'de Yönetmel Coğrafya

- Türkiye'de yönetmel coğrafya konusunda çalışmaları bulunan bir diğer araştırmacı **Hulusi Karagel'dir**.
- Karagel, 2010 yılında tamamladığı "Türkiye'de İdari Alanların Belirlenmesi ve Sorunları: Sumbas Örneđi" adlı doktora tezi ile yönetmel coğrafya konusuna çok önemli katkılar sağlamıştır. Ayrıca yayınlanan makalelerinde mülki idare alanlarıyla ilgili yönetmel coğrafya çalışmalarına yer vermiştir.
- Ayrıca İdari Coğrafya ile ilgili çalışmalar yapan diğer coğrafyacılarda arasında **Zeki Koday, Barış Tař, Okan Türkan, Eren şenol, Kerime Karabacak, Kübra Eren** gibi akademisyenler yer almaktadır.

REFERANSLAR

- Eryılmaz, B. (2011). Temel Kavramlar. Süleyman Sözen (Ed.), *Kamu Yönetimi* içinde (s. 2-28). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No.2979
- Fişek, K. (2005). *Yönetim*. Ankara: Paragraf Yayınevi.
- Özçağlar, A. (2014). *Coğrafya'ya Giriş: Sistemik, Kavramlar, Yöntemler*. 7. Baskı, Ankara: Ümit Ofset.
- Özçağlar, A. (2015). *Yönetimsel Coğrafya*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Sevrin, R. (1985). Political geography around the world IV Research themes in political geography: a French perspective. *Political Geography Quarterly*, 4:1, 67-78.